Іван Дмитрович Беценко

Компонентна структура емоційно-інтелектуального розвитку викладача сольного співу

УДК 3378.147:78.071.2
DOI https://doi.org/10.24195/artstudies.2026-3.3

Іван Дмитрович Беценко
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID: 0009-0003-7551-2713
Researcher ID: LZH-6808-2025

Дата першого надходження статті до видання: 15.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 09.11.2026

Мистецька освіта України робить вагомий внесок у світову скарбницю культурних цінностей, активно трансформує усталені академічні вокально-педагогічні традиції у сучасний освітній простір та висуває нові вимоги до професійної підготовки викладачів мистецьких дисциплін. В умовах динамічного оновлення змісту мистецької освіти особливої значущості набуває фахова майстерність викладача, його здатність до ефективної емоційної взаємодії з учнями-вокалістами, створення сприятливого творчого середовища та індивідуального вектору розвитку кожного з них.
Специфіка професійної діяльності викладача сольного співу передбачає тривалий міжособистісний контакт, високий рівень емоційної залученості та необхідність розуміння психологічних особливостей учнів. Тому ефективність педагогічної діяльності значною мірою залежить від рівня сформованості його емоційного інтелекту як важливої професійної якості. Розвинений емоційний інтелект сприяє створенню атмосфери довіри, психологічного комфорту та творчої свободи, що є важливою умовою формування вокально-виконавських компетентностей учнів, розвитку артистизму, сценічної впевненості та здатності до художньої інтерпретації музичних творів.
Мета статті – обґрунтувати компонентну структуру емоційно-інтелектуального розвитку викладача сольного співу, визначити критерії та показники її оцінювання. Методологія дослідження ґрунтується на системному, компетентнісному та особистісно-діяльнісному підходах; використано аналіз і синтез наукових джерел, порівняльний і структурно-функціональний аналіз, педагогічне моделювання та узагальнення.
Результати дослідження полягають у виокремленні п'яти взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-емоційного, когнітивно-пізнавального, рефлексивно-діяльнісного, комунікативно-емпатійного та творчо-інтерпретаційного, а також відповідних критеріїв оцінювання: емоційно-перцептивного, когнітивно-аналітичного, рефлексивно-регулятивного, комунікативно-емпатійного та творчо-інтерпретаційного. Зроблено висновок, що емоційно-інтелектуальний розвиток є важливою складовою професійної компетентності викладача сольного співу, забезпечує ефективність педагогічної взаємодії, якість вокально-виконавської підготовки учнів та створення сприятливого емоційно-творчого освітнього середовища. Запропонована структура створює підґрунтя для подальшого визначення рівнів сформованості та розроблення методичних систем професійного вдосконалення викладачів.
Ключові слова: *викладач, здобувач, емоція, інтелект, компетентність, професіоналізм, сольний спів, компоненти, критерії оцінювання.*

Постановка проблеми. Професійна підготовка майбутніх викладачів визначається новою стратегією розвитку музичної освіти в Україні, що корелює із законами «Про освіту» (2014), «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, Концепцією нової української школи (2016), Професійним стандартом «Викладач мистецької школи (за видами навчальних дисциплін)» (2022), які актуалізують потребу суспільства у новій генерації молодих фахівців високо освітнього, духовно багатого й креативного рівня. Вищезазначене відповідає сучасним європейським освітнім стандартам і спрямовує їх на ґрунтовне опанування фахових компетентностей, готовність до постійного їх апгрейду, безперервного саморозвитку в умовах швидких змін, що мають підтвердити педагогічну майстерність і професіоналізм.

Такі ініціації ми інтерпретуємо у контексті реалізації пріоритетних завдань емоційно-інтелектуального розвитку викладача сольного співу як-от: виховання самодостатньої особистості для успішної професійної діяльності і самореалізації; спрямованість на адаптацію європейського стилю мислення; суттєвого вдосконалення форм і методів у розвитку емоційного інтелекту сучасного викладача.

Огляд літератури охопив її результати в напрямах філософії, культурології, музикознавства, психології, вокальної педагогіки, що розглядають емоцію та інтелект в соціокультурному контексті, специфіку вокально-сценічного виконавства, ідеали вокального мистецтва та їх психологічні аспекти. Особливо цінними для нашого дослідження виявились праці, що зосереджені на розробці критеріїв та показників сформованості емоційної, інтелектуальної, сценічно-образної культури, міжособистісної творчої взаємодії, художньо-мовленнєвих умінь, вокальної підготовки та компетентності майбутніх викладачів сольного співу.

Отже згідно з дослідженнями *О. Музики*, творчі здібності майбутніх викладачів образотворчого мистецтва складаються з наступних компонентів: *мотиваційного* (зацікавленість у творчості, прагнення до самовираження та пошуку нового), *емоційного* (чутливість до краси, цілеспрямованість,

здатність до рефлексії), *когнітивного* (творче мислення, розвинена уява, пам'ять та сприйняття) та *діяльнісного* (володіння технічними навичками та вміння відтворювати реальність) (Музики, 2011, с. 8).

У свою чергу, *А. Линовицька* визначає структурні компоненти художньо-естетичного смаку майбутніх фахівців як-от: *емоційний* (здатність відчувати красу світу та мистецтва через розвинену емоційну сферу), *когнітивний* (поєднання знань про культуру та мистецтво, що стимулює творче мислення, уяву та інтуїцію), *оцінний* (система особистісних естетичних цінностей, що проявляється у вибірковому ставленні до явищ), *комунікативний* (важливість естетичного спілкування та вираження думок) та *творчо-діяльнісний* (здатність створювати творчі проєкти відповідно до загальнолюдських цінностей та законів краси) (Линовицька, 2018, с. 91).

Натомість *Н. Косінською* запропоновано комплексний підхід до оцінки світоглядних цінностей, інтерпретаційних вмінь та сценічної майстерності майбутніх викладачів, які виокремились у *мотиваційно-афективному, когнітивно-інформаційному* та *діяльнісно-розвивальному* критеріях. У процесі дослідження набуття ними професійної компетентності вчена визначає її як комплексну особистісно-професійну характеристику (Косінська, 2017).

О. Білостоцька обговорює здатність здобувачів щодо ефективного здійснення різноманітної діяльності (педагогічної, наукової, виконавської, організаційної, просвітницької, мистецтвознавчої) в умовах постійних змін. Означені наукинею компетентності відображують рівень професійної підготовки, сформованості особистісних якостей, здібностей, цінностей, мотивації та досвіду роботи у вищій школі. О.Білостоцька виділяє чотири ключові компоненти професійної компетентності магістра музичного мистецтва: *мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний* та *регулятивно-рефлексивний*. Особливої уваги в роботі набув *мотиваційно-ціннісний* компонент як основний для професійного самовдосконалення, так як він пов'язаний з особистісними смислами, цінностями та соціальними установками майбутнього викладача (Білостоцька, 2020, с. 74).

У контексті формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва *Ю. Смаковський* наголошує культуротворчий потенціал духовної музики як джерела морально-естетичної досконалості, що стимулює безперервний саморозвиток, потребу в гармонізації емоцій, вмінні ними керувати. Вчений зосереджується на *мотиваційному, когнітивному* та *поведінковому* компонентах у даному процесі (Смаковський, 2015, с. 130).

Дані відомості розширили наше уявлення про компонентну структуру досліджуваних явищ та спрямували на окреслення змістовної інтерпретації компонентів, критеріїв оцінювання, показників емоційно-інтелектуального розвитку викладачів сольного співу.

Мета статті висвітлює компонентну структуру означеного феномена, критерії оцінки та впровадження відповідних методів у процес його розвитку.

Методологія дослідження. Дослідження ґрунтується на системному, компетентнісному та особистісно-діяльнісному підходах. Використано теоретичні методи: аналіз і синтез наукових джерел з філософії, психології, музичної педагогіки та вокальної методики; порівняльний аналіз наявних компонентних структур професійної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін; структурно-функціональний аналіз; педагогічне моделювання; узагальнення й інтерпретація результатів.

Результати та їх обговорення. Авторське визначення поняття «емоційно-інтелектуальний розвиток викладача сольного співу» уґрунтувало структурні компоненти означеного явища, які мають забезпечити його методико-педагогічну завершеність: *мотиваційно-емоційний, когнітивно-пізнавальний, рефлексивно-діяльнісний, комунікативно-емпатійний, творчо-інтерпретаційний* та відповідні до них критерії оцінювання: *емоційно-перцептивний, когнітивно-аналітичний, рефлексивно-регулятивний, комунікативно-емпатійний, творчо-інтерпретаційний*.

Мотиваційно-емоційний компонент виявляє позитивне ставлення майбутніх викладачів сольного співу до вокально-педагогічної роботи, заснованої на академічних принципах та включають: інтеграцію різних мотивів як поєднання особистісних інтересів до педагогічної сфери; прагнення до досконалості, що окреслює бажання опанувати знання, вміння та навички на високому рівні у системі вокально-виконавського стилю bel canto; усвідомлення особистісної значущості та готовність брати на себе відповідальність за вирішення творчо-педагогічних завдань.

Означений компонент наголошує на устремління здобувачів освіти працювати у сфері викладання співу, їхню мотивацію до самопізнання та професійного розвитку, інтерес до взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу; досягнення високих результатів у мистецькій діяльності, що, у свою чергу, позитивно впливає на рівень методичної зрілості та готовність до ефективної вокально-педагогічної роботи з учнями мистецьких шкіл. А також вбачає формування творчої особистості учня через дисципліни професійного циклу (сольний спів, клас ансамблю, культура сценічної мови, акторська майстерність та ін.).

Ми розглядаємо цінності академічної вокально-виконавської школи як стрижневу аксіому в освітньому процесі. Відтак мотиваційно-емоційний аспект зосереджується на ціннісному ставленні

викладача співу до ідеалу академічного тону, опанування технік італійської вокальної школи, що створює міцну базу професійних знань, умінь та навичок та сприяє розвитку його емоційно-інтелектуальної культури.

Одним із ключових напрямків наукових досліджень значиться вивчення психологічних чинників, що впливають на мотивацію, творчий ресурс і виконавсько-творчі здібності освітян. Зокрема вони представляють: аналіз психологічних механізмів, що стимулюють до вокального навчання (Х. Чанхао), професійну самореалізацію майбутніх викладачів вокалу (М. Сухолова), розвиток артистизму у майбутніх педагогів мистецтва (Л. Мержева), формування творчих здібностей майбутніх вчителів музики в умовах сучасної вокальної освіти (Г. Панченко), а також дослідження зв'язків між інтелектом та емоціями у вокалістів (Ф. Мустафаєв). А. Шпирка, у свою чергу, досліджує емоційні стани вокалістів під час сольного співу та розробляє комплекс рекомендацій, що включають техніки емоційної саморегуляції, дихальні вправи, самонавіювання та розвиток емпатії, спрямовані на підвищення емоційної насиченості вокального виконання (Шпирка, 2019).

Емоційна сфера індивідуальності співака і викладача стала об'єктом глибокого наукового осмислення дослідниками, що ми інтерпретуємо в контексті їхньої емоційно-інтелектуальної академічної підготовки, наприклад: емоційна культура як елемент професійної підготовки майбутніх музичних педагогів (Т. Дорошенко), емоціональна культура майбутнього викладача шляхом створення емоціональних ситуацій у вузівському процесі (І. Могилей), вплив емоцій на процеси сприйняття та запам'ятовування (J. Forgas, O. Bower), основні компоненти та функції емоцій (C. Izard), їх роль у розвитку особистості (C. Malatesta) та еволюційне значення для їх адаптації (R. Plutchik).

На особливу увагу заслуговує дослідження А. Зарицької, яка висвітлює емоційність як фундамент професійної компетентності майбутнього вокаліста та стверджує, що емоції є потужним засобом для вдосконалення техніки співацького голосу. Вона описує емоційну характеристику співака як стан, що досягається завдяки найвищому рівню виразності, дієвості та збалансованості вольових та інтелектуальних аспектів особистості (Зарицька, 2016, с. 32).

У контексті підготовки викладача сольного співу *емоційно-перцептивний критерій* фіксує рівень сформованості здатності до сприйняття, диференціації та відображення емоцій. Вказаний критерій набуває особливого значення, оскільки вокальне мистецтво ґрунтується на точності інтонаційно-емоційної передачі змісту твору в емоційній репрезентації голосу та викладацькому показі. Даний критерій забезпечує оцінку адекватності емоційного сприйняття та виступає передумовою подальших когнітивно-регулятивних процесів. До його показників належать: точність розпізнавання власних емоційних станів; здатність ідентифікації емоцій оточуючих (однокурсників, слухачів, учнів); чутливість емоційної виразності музичного матеріалу; виразність емоційного відгуку на художній образ.

Когнітивно-пізнавальний компонент у контексті фундаментальної підготовки майбутнього викладача сольного співу, зокрема розвитку його емоційного інтелекту включає глибоке розуміння культуротворчого напряму академічної вокальної школи та передбачає: *теоретико-інтелектуальне* опанування історії розвитку *bel canto*, вплив композиторської, педагогічної та виконавської шкіл барокової доби на естетику вокалу, творчість видатних виконавців XVII–XXI ст., заглиблення до основних принципів італійської вокальної школи та її осучасненої традиції; *педагогічні навички* – засвоєння педагогічних ідей та принципів видатних вокальних теоретиків і практиків різних століть, розуміння станів, емоцій, вікових особливостей учня, типу голосу та будови голосового апарату; розвиток свободи, артистизму, сценічної культури, педагогічного впливу на учня; вивчення традиційних та інноваційних методів, форм і прийомів у процесі опанування культури співу.

Так само як і *навички роботи з ілюстративним матеріалом* та *вокальним репертуаром*, наслідування методико-педагогічного досвіду попередніх і сучасних поколінь – Дж. Каччіні, П. Тозі, Дж. Манчіні, М. Гарсіа, Ф. Ламперті, К. Еверарді, У. Мазетті, О. Мишуги, С. Крушельницької, О. Благовидової, М. Донець-Тессейр, Є. Мірошниченко, В. Антонюк, Н. Гребенюк, Н. Овчаренко та ін.

Наше дослідження визначає емоційно-інтелектуальну естетику як невід'ємну частину світової художньої культури XVII–XXI ст., що відображає історичний процес становлення унікального співака, артиста, викладача, які володіють винятковою виконавською й педагогічною майстерністю та здатні до глибокого осмислення, інтерпретації, активної взаємодії з соціумом. Включно й вміння керуватись естетичними принципами високого мистецтва та репрезентувати розвинені особистісні якості. За таких умов митці набувають статусу носіїв європейської академічної оперно-концертної традиції, яка слугує еталоном у процесі культуротворення. Таким чином узагальнення процесу емоційно-інтелектуального розвиту викладача сольного співу аргументує питання його якісної професійної підготовки.

Відповідний зазначеному компоненту *когнітивно-аналітичний критерій* відображає рівень теоретичної обізнаності та усвідомлення закономірностей функціонування емоцій у вокально-виконавському та педагогічному контекстах. Він пов'язаний із формуванням професійного мислення, що включає розуміння психологічних механізмів впливу

музики на особистість. Когнітивно-аналітичний критерій забезпечує смислову організацію емоційного досвіду та його інтеграцію у професійну діяльність. До його показників належать: сформованість знань про природу та функції емоцій; усвідомленість ролі емоцій у вокальному виконавстві; орієнтованість на концепції емоційного інтелекту; практичність використання теоретичних знань у аналізі музичного твору та педагогічній діяльності.

Рефлексивно-діяльнісний компонент емоційно-інтелектуального розвитку викладача сольного співу коментує його здатність до усвідомлення власних емоційних станів, дієвих комунікативних проявів, проекції педагогічних стратегій та аналізу дії, доцільного коригування їх у процесі навчання юних вокалістів з метою створення емоційно безпечного, художньо мотивувального та професійно результативного середовища вокального навчання.

Для викладача сольного співу емоційно-інтелектуальний розвиток визначає його компетентність у глибокому аналізі занять, насиченні їх змістовністю, оцінюванні результативності застосованих методик, уважному спостереженні за емоційним станом учня та адаптації своєї педагогічної стратегії до його потреб. Включно й створенні психологічної атмосфери, застосовуванні мотиваційних інструментів для заохочування індивідів до вокального вдосконалення. Надзвичайно важливими якостями у даному процесі виступають емпатія, вміння керувати власними емоціями, приймати відповідальні рішення, нівелювати творче хвилювання учнів, невпевненість чи страх перед виступом, запобігати зовнішніх подразників.

Заглиблення до кваліативних аргументів розкриває сутність *рефлексії* як погляду всередину себе, здатності аналізувати власні думки, почуття, дії та їх наслідки. Для викладача сольного співу такі засади означають: розуміти, а не тільки бачити емоційні стани учня, знаходити причини їх виникнення; мати адекватну самооцінку й визначення своїх сильних та слабких сторін. Ключовим тут значиться перехід від *усвідомлення до активної педагогічної дії* як здатності викладача оцінювати власну педагогічну поведінку, емоційні реакції, ефективність комунікації, рівень емпатії, коректність критичних зауважень, вплив власного емоційного стану на атмосферу заняття.

У самому процесі *діяльності* ми вбачаємо акт перетворення рефлексії на результат, оскільки рефлексія без дії демонструє тільки роздуми. Тож рефлексивно-діяльнісний компонент коментує методичну зрілість викладача як еталону в застосуванні доцільних методів аналізу й педагогічного впливу на реципієнта. Наприклад, в *адаптації методики* важливо розуміти, що певний метод можливо не працює у конкретному випадку та вимагає його заміни, знаходження іншого підходу до пояснення, вибору типів вправ, репертуару, демонстрації показів, використання більшого часу для підготовки; *емоційній підтримці* учня перед виступом, застосування технік релаксації, психологічних тренінгів, дихальних вправ для уникнення серцебиття, паніки, зайвих емоцій, а також підбадьорювання, нагадування про його успіхи; *створенні індивідуального підходу*, стратегії, вектору, в яких кожен учень виступає особистістю зі своїми унікальними талантами й потребами; *постійному самовдосконаленні* як довготривалої рефлексії щодо своєї роботи та дії відповідно до власних настанов і висновків. Такий викладач ніколи не зупиняється, він йде уперед, вчиться упродовж життя, розвивається інтелектуально, набуває емоційної стабільності, стає сталим професіоналом.

У контексті викладання сольного співу даний аспект проявляється у готовності педагога поєднувати емоційне розуміння з конкретними практичними кроками: підбирати індивідуальні вокальні завдання, допомагати учневі долати інтонаційні, дихальні, артикуляційні проблеми без психологічного тиску, підтримувати його творчі пориви та вчити його самостійно аналізувати власні вокальні досягнення. Отже рефлексивно-діяльнісний компонент забезпечує перехід емоційного інтелекту викладача від внутрішнього усвідомлення до педагогічно доцільної, гуманної та результативної вокально-освітньої дії.

Рефлексивно-регулятивний критерій рецензує здатність викладача до усвідомлення, оцінювання та цілеспрямованої регуляції власних емоційних станів. У вокально-педагогічній діяльності згадане пов'язано з необхідністю підтримання емоційної стабільності в умовах навчального процесу й сценічно-виконавської рецепції. Даний критерій визначає ефективність застосування емоційного інтелекту в практичній діяльності. У даному контекстному полі ми окреслюємо наступні показники: рефлексивність власних емоцій;сформованість навичок самоконтролю; регулятивність емоційних станів у процесі виконавської інтерпретації вокальних творів; стійкість щодо сценічного хвилювання; стабільність емоційної рівноваги у педагогічній площині.

Комунікативно-емпатійний компонент досліджуваного феномена наголошує здатність викладача сольного співу до ефективної міжособистісної взаємодії, емоційного розуміння учнів та створення творчо-психологічної атмосфери для їхнього фахового й особистісно-інтелектуального зростання. У специфіці вокально-виконавської діяльності учнів, що передбачає індивідуальний підхід та максимальну емоційну залученість, комунікативно-емпатійна компетентність викладача виступає важливим чинником успішності освітнього процесу. Вона забезпечує встановлення довірливих відносин між викладачем і учнем, сприяє подоланню психологічних бар'єрів, сценічного хвилювання, невпевненості у власних виконавських можливостях. Тож

сутність даного компонента полягає у здатності викладача розпізнавати емоційні стани учнів, адекватно реагувати на них, проявляти емпатію, педагогічний такт, підтримку й доброзичливість.

Високий професійний рівень спілкування викладача з учнями, батьками, колегами виступає фундаментальною істиною в комунікації та сприяє вдосконаленню творчих та інтелектуальних здібностей самого наставника, вмінню транслювати знання й досвід. Водночас вищезазначене набуває значущості в готовності учня до співпраці та відкритості, що формує складні педагогічні зв'язки. Основними формами такого спілкування виступають аудиторні заняття в репетиційному форматі (індивідуальні, групові) та позааудиторні заходи (конкурси, концерти, фестивалі, майстер-класи). У даному контексті нами підкреслено необхідність індивідуального підходу до кожного юного співака, формування його особистості, світогляду, характеру, інтелекту, а також розкриття творчого потенціалу й сценічної свободи.

Сучасні українські вчені – Т. Дорошенко, М. Заброцький, Д. Лісун, О. Мерзлякова, Л. Савенкова – актуалізують у своїх дослідженнях комунікативну компетентність викладача, психологічний вимір мистецтва діалогу, формування навичок педагогічного спілкування, емоційну культуру майбутнього викладача музики, інтерпретацію музичного твору як засобу розвитку емоційної сфери особистості музиканта-виконавця. Тож, на нашу думку, розвиток емоційного інтелекту викладача співу через комунікативний підхід вимагає тісного зв'язку між емоційним станом учня у процесі навчання та педагогічною й вокально-виконавською практикою. Зокрема у процесі інтерпретації вокального твору передбачається залучення учнів до академічних норм у співі, адекватного відтворення змісту й образу тексту, художнього втілення вокальних технік, емоційного насичення репетицій та сценічних виступів, а також встановлення природної комунікації зі слухачем.

Етичний контекст даного компонента окреслюють його складники у структурі: *емпатійності* – інтегральної професійно-особистісної характеристики викладача сольного співу, що полягає у здатності встановлювати глибокий емоційний контакт з учнем. Вона проявляється у чутливому сприйнятті емоційних станів юних митців, їхніх переживань, потреб, що дозволяє адаптувати педагогічний підхід та цілеспрямовану підтримку до оптимізації вокально-творчого розвитку особистості; *комунікативної компетентності* – уміння створювати ефективну педагогічну взаємодію, вести конструктивний діалог і забезпечувати зворотний зв'язок; *педагогічної толерантності* – прийняття індивідуальних особливостей учнів, повага до їхньої особистості; *емоційної підтримки* – здатність створювати здоров'язбережувальну психологічну атмосферу й умови для творчої свободи учня-співака; *емоційної виразності спілкування* – використання інтонації, вербально-невербальних засобів комунікації, грамотної художньо-образної мови у педагогічній взаємодії.

Для викладача академічного співу зазначений аспект набуває першочергового значення, адже вокальне мистецтво нерозривно пов'язане з емоційною складовою особистості. Людський голос, будучи одним з найтонших інструментів самовираження, обумовлює значну залежність ефективності навчального процесу від психологічного благополуччя учня та рівня його довіри до викладача. Паралельно емпатійний підхід стимулює розкриття творчих здібностей вихованця, сприяє формуванню його сценічної впевненості та емоційної експресивності.

Комунікативно-емпатійний критерій даного компонента уточнює рівень, що пов'язаний із здатністю до емоційно насиченого міжособистісного контакту. Означений критерій виявляє результативність педагогічного безконфліктного опосередкування через емпатію, повагу, спеціальні методики, загальнолюдські цінності та сприяє формуванню довірливих відносин. Він містить наступні показники: комунікативність емоційного спілкування; емпатійність; адекватність емоційних реакцій у спілкуванні; сприятливість позитивного психологічного клімату; ефективність емоційного впливу в педагогічному процесі; володіння техніками конструктивної комунікації; використання емоційно доцільних вербальних і невербальних засобів спілкування, мотивацію через емоційне залучення та підтримку юних співаків.

Творчо-інтерпретаційний компонент віддзеркалює, за нашим розумінням, синергію глибини мистецтва та непересічних творчих якостей викладача сольного співу. Ми розглядаємо мистецтво сольного співу як значний емоційний зв'язок музики з реципієнтом, в якому роль викладача стає надзвичайно багатогранною. Наставник не тільки концептуалізує знаннєву площину, але й формує особистість майбутнього музиканта і носія академічної культури та розширює його емоційний інтелект. Даний компонент узагальнює здатність викладача глибоко розуміти, відчувати й творчо інтерпретувати музичний твір; надихати учня бачити унікальність музики; спираючись на свій професійний досвід, знання й емоційну чутливість допомагати юному співаку розкривати весь духовний ресурс вокального твору та репрезентувати власну особистість.

Наше зацікавлення обраним компонентом ініціювало виявлення його ключових аспектів, наприклад, щодо: *емоційної проникливості*, за якої викладач має розпізнавати й розуміти емоційний зміст музики, її настрої, динаміку, нюанси, формоутворення, агогіку; вміти прочитувати серед текстологічних засобів

виразності історію, сюжет, епоху, які озвучив композитор, – для опанування учнем емоційної глибини твору; *творчого мислення та уяви*, у процесі яких викладач не повинен обмежуватись стандартними інтерпретаціями, навпаки він має бути відкритим до нових ідей, експериментів, пошуку оригінальних рішень. Однак не виключати формування цілісного художнього образу, осмислення сюжету й персонажів, створення тонкої та коректної інтерпретації змісту твору, а також надання педагогічної допомоги учневі-співаку у відтворенні його емоційного та інтелектуального наповнення.

У продовженні висвітлення ключових аспектів ми звернулись також до: *розвитку емоційного інтелекту учня* як одного з найважливіших напрямів, так як викладач, який демонструє перфективну емоційну чутливість та творчий підхід, – стимулює даний процес. Він спрямовує здобувача до *розпізнавання власних емоції*, наприклад, в музиці, що впливає на його внутрішній стан та які почуття вона викликає; *керування емоціями* й використання їх для більш виразного виконання, але ж недозволення їм заважати; *емпатійної рефлексії* – в розумінні емоції персонажа та ретрансляції її глядацькій аудиторії; *соціального інтелекту* як взаємодії з музикою, партнерами по сцені, аудиторією на емоційному рівні.

Творчо-інтерпретаційний компонент емоційно-інтелектуального розвитку викладача сольного співу є фундаментом для формування справжнього артиста. Він дозволяє вийти за межи технічної вправності, створити інтерпретацію, яка зворушує, надихає та залишає слід у серці слухача; розвинути унікальний стиль учня, допомогти йому знайти свій тембр, інтерпретацію, емоційно-інтелектуальний образ; сформувати впевнену та емоційно зрілу особистість та зробити процес навчання більш захоплюючим та мотивуючим.

Розвиток творчо-інтерпретаційного компонента постає безперервним процесом самовдосконалення, він вимагає від викладача постійного самопізнання, розуміння власних емоційних реакцій на музику, усвідомлення своїх інтерпретаційних можливостей. У зону методико-інтерпретаційних пошуків підпадають такі форми реалізації як-от: ведення щоденника емоцій, рефлексії після виконання чи прослуховування; активного слухання та аналізу, вивчення різних інтерпретацій одного й того ж твору, що розширює вокально-виконавський досвід та стимулює пошук нових підходів до власних інтерпретацій; відвідування концертів, оперних вистав, театральних спектаклів, галерей, виставок; спілкування з відомими митцями, музикантами, акторами для збагачення внутрішнього світу і набуття нових джерел натхнення.

Художня стратегія творчо-інтерпретаційного компонента наполягає на вивченні психології та педагогіки, розумінні механізмів емоційно-педагогічного впливу на здобувача, застосуванні методів мотивації та формуванні творчого мислення, що знаходиться у зоні надзвичайно важливого аспекту – ефективної педагогічної діяльності. Ми вважаємо, що сучасний викладач сольного співу має бути відкритим до експериментів та ризиків у творчості й інтерпретації, виходити за межі звичних штампів і стереотипів, шукати нестандартні рішення у роботі з вокалістами та знаходити нові підходи до викладання.

Творчо-інтерпретаційна сфера конкретизує емоційно-інтелектуальний розвиток викладача сольного співу також і в його виконавській діяльності. Тож *творчо-інтерпретаційний критерій* даного компонента відображає рівень здатності викладача до художнього втілення емоційного змісту музичного твору. Він інтегрує результати функціонування попередніх компонентів та обговорює виконавську діяльність, глибоке засвоєння музично-теоретичних знань, досконале володіння практичними вміннями та навичками аналізу, якісного виконання музичних творів та вивчення досвіду видатних митців. Включно й володіння технологіями вокально-виконавського процесу, психологічної готовності до сценічного формату та обґрунтованої інтерпретації як демонстрації свого рівня професійної зрілості. До показників творчо-інтерпретаційного критерію можемо віднести: насиченість емоційного переживання музичного матеріалу; виразність вокального виконання (показу); індивідуальність інтерпретації музичного твору; відповідність виконавських засобів художньому змісту твору; цілісність художнього образу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже емоційно-інтелектуальний розвиток викладача сольного співу виступає важливою складовою його професійної компетентності, що забезпечує ефективність педагогічної взаємодії, якість вокально-виконавської підготовки учнів та створення сприятливого емоційно-творчого освітнього середовища. Аналіз наукових джерел і специфіка вокально-педагогічної діяльності дозволили визначити компонентну структуру феномена, яка інкорпорує мотиваційно-ціннісний, когнітивно-аналітичний, емоційно-регулятивний, комунікативно-емпатійний, рефлексивно-діяльнісний та творчо-інтерпретаційний компоненти.

Запропонована компонентна структура створює теоретичне підґрунтя для подальшого розроблення критеріїв, показників та рівнів сформованості емоційно-інтелектуального розвитку викладача сольного співу, а також для проєктування методичних систем і програм їхнього професійного вдосконалення в умовах сучасної мистецької освіти. Високий рівень розвитку емоційного інтелекту викладача сприяє підвищенню результативності вокального навчання та формуванню творчої, емоційно зрілої та художньо чутливої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білостоцька, О. (2020). Компоненти та критерії професійної компетентності майбутнього викладача музичного мистецтва. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 75, 15–20. DOI: https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.03.

2. Зарицька, А. А. (2016). Емоційність як основа професійної компетентності майбутнього співака-вокаліста. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*, 74 (3), 30–33.

3. Косінська, Н. (2018). Критерії та показники сформованості сценічно-образної культури майбутнього учителя музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 18, 204–214.

4. Косінська, Н. Л. (2017). Сутнісна характеристика сценічно-образної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*, No 10 (18), 4–8. URL: https://docplayer.net/67490145-Sutnisna-harakteristika-scenichno-obraznoyi-kulturi-maybutnih-vchiteliv-muzichnogo-mistectva-v-procesi-vokalnoyi-pidgotovki.html

5. Линовицька, А. О. (2018). Розвиток художньо-естетичного смаку майбутніх фахівців образотворчого мистецтва в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін [Дис. канд. пед. наук, Хмельницький національний університет]. Хмельницький.

6. Музика, О. Я. (2011). Розвиток творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук, Уманський державний ун-т імені Павла Тичини]. Умань.

7. Смаковський, Ю. (2015). Компоненти, критерії та рівні сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики. Молодь і ринок, 11 (130), 128–134.

8. Шпирка, А. (2019). Методи емоційної саморегуляції у формуванні емоційної виразності майбутнього вокаліста. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, 4, 84–89. DOI: https://doi.org/10.28925/2518-766X.2019.4.12.

REFERENCES

1. Bilostotska, O. (2020). Komponenty ta kryterii profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha muzychnoho mystetstva [Components and criteria of professional competence of the future music art teacher]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy [Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives]*, 75, 15–20. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.03

2. Zarytska, A. A. (2016). Emotsiinist yak osnova profesiinoi kompetentnosti maibutnoho spivaka-vokalista [Emotionality as the basis of professional competence of the future singer-vocalist]. *Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky [Academic Papers of Kherson State University. Series Pedagogical Sciences]*, 74(3), 30–33.

3. Kosinska, N. (2018). Kryterii ta pokaznyky sformovanosti Stsenichno-obraznoi kul-tury maibutnoho uchytelia muzychnoho mystetstva u protsesi vokalnoi pidhotovky [Criteria and indicators of the stage-image culture formation of future music teachers in the process of vocal training]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia [Problems of Modern Teacher Training]*, 18, 204–214.

4. Kosinska, N. L. (2017). Sutnisna kharakterystyka stsenichno-obraznoi kul-tury maibutnikh vchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi vokalnoi pidhotovky [Essential characteristic of stage-image culture of future music teachers in the process of vocal training]. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 10 (18), 4–8. https://docplayer.net/67490145-Sutnisna-harakteristika-scenichno-obraznoyi-kulturi-maybutnih-vchiteliv-muzichnogo-mistectva-v-procesi-vokalnoyi-pidgotovki.html

5. Lynovytska, A. O. (2018). *Rozvytok khudozhno-estetychnoho smaku maibutnikh fakhivtsiv obrazotvorchoho mystetstva v protsesi vyvchennia profesiino-oriientovanykh dystsyplin* [Development of artistic and aesthetic taste of future fine arts specialists in the process of studying professionally oriented disciplines] [Doctoral dissertation, Khmelnytskyi National University]. Khmelnytskyi.

6. Muzyka, O. Ya. (2011). *Rozvytok tvorchykh zdibnostei maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva v protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin* [Development of creative abilities of future fine arts teachers in the process of studying professional disciplines] [Author's abstract of doctoral dissertation, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. Uman.

7. Smakovskyi, Yu. (2015). Komponenty, kryterii ta rivni sformovanosti pedahohichnoi kul-tury maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva zasobamy dukhovnoi muzyky [Components, criteria and levels of formation of pedagogical culture of future music teachers by means of sacred music]. *Molod i rynok [Youth & Market]*, 11(130), 128–134.

8. Shpyrka, A. (2019). Metody emotsiinoi samorehuliatsii u formuvanni emotsiinoi vyraznosti maibutnoho vokalista [Methods of emotional self-regulation in the formation of emotional expressiveness of the future vocalist]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi [Musical Art in Educatological Discourse]*, 4, 84–89. https://doi.org/10.28925/2518-766X.2019.4.12

Component structure of emotional-intellectual development of a teacher of solo singing

Ivan Dmytrovych Betsenko
Student Pursuing a Third (Educational and Research) Level of Higher Education
Dragomanov Ukrainian State University
ORCID: 0009-0003-7551-2713
Researcher ID: LZH-6808-2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Art education in Ukraine makes a significant contribution to the world's cultural heritage, actively transforming established academic vocal and pedagogical traditions within the contemporary educational space and placing new demands on the professional training of teachers of artistic disciplines. In the context of the dynamic renewal of the content of art education, particular importance is attached to the professional mastery of the teacher, their ability to engage in effective emotional interaction with vocal students, create a favorable creative environment, and establish an individual developmental trajectory for each student.

The specific nature of the professional activity of a solo singing teacher involves prolonged interpersonal interaction, a high level of emotional involvement, and the need to understand the psychological characteristics of students. Therefore, the effectiveness of pedagogical activity largely depends on the level of development of the teacher's emotional intelligence as an important professional quality. Developed emotional intelligence contributes to creating an atmosphere of trust, psychological comfort, and creative freedom, which are essential conditions for the development of students' vocal and performance competencies, artistry, stage confidence, and ability to provide artistic interpretations of musical works.

The purpose of the article is to substantiate the component structure of the emotional-intellectual development of a solo singing teacher and to identify the criteria and indicators for its assessment. The methodology of the study is based on systemic, competency-based, and personality-activity approaches. The study employs the analysis and synthesis of scholarly sources, comparative and structural-functional analysis, pedagogical modeling, and generalization.

The results of the study consist in identifying five interrelated components: motivational-emotional, cognitive-cognitive, reflective-activity, communicative-empathic, and creative-interpretive, as well as the corresponding assessment criteria: emotional-perceptual, cognitive-analytical, reflective-regulatory, communicative-empathic, and creative-interpretive. It is concluded that emotional-intellectual development is an important component of the professional competence of a solo singing teacher, ensuring the effectiveness of pedagogical interaction, the quality of students' vocal and performance training, and the creation of a favorable emotional and creative educational environment. The proposed structure provides a basis for further determining the levels of development and elaborating methodological systems for the professional advancement of teachers.

Keywords: *teacher, applicant, emotion, intelligence, competence, professionalism, solo singing, components, evaluation criteria.*